

Skolebasert kompetanseutvikling

– en ny modell for kompetanseutvikling i skolen

Bakgrunn

I de ti første årene etter innføringen av Kunnskapsløftet har det vært en rekke nasjonalt styrte prosjekter for kompetanseutvikling (Meld. St. 21 (2016-2017), s. 87-89).

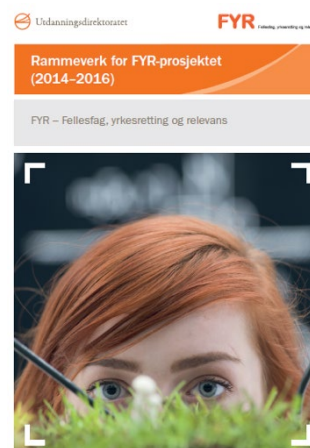
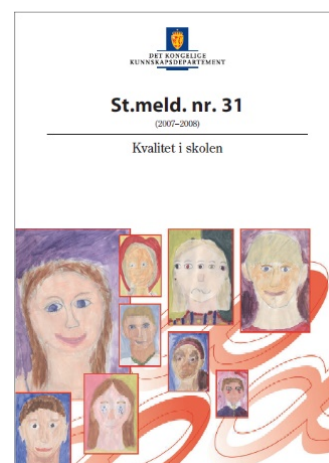
2005–2008: *Kompetanse for utvikling*. Dette var en nasjonal satsing som delegerte ansvar til lokalt nivå. Staten overførte 1,4 milliarder kroner i støtte til lokale skoleeiere (fylkeskommuner og kommuner). Men evalueringen viste at det ikke førte til noen særlig økning i deltakelse i kompetansetiltak. Mye av pengene ble brukt til tiltak som ikke var opplæring, og til administrasjon av ordningen. Strategien forutsatte at skoleeiere hadde kapasitet og evne til å ta ansvaret for lokal kompetanseutvikling, noe ikke alle hadde.

Etter dette ble noe av det lokale handlingsrommet trukket tilbake, og det ble sterkere nasjonal styring for å sikre nasjonale mål (Meld. St. 31 (2007-2008), s.6). I 2009 ble en ny strategi for kompetanseutvikling undertegnet av departementet. Den la vekt på videreutdanning og sentralisert utvikling av kompetansetilbud.

2005–2009: *Kunnskapsløftet – fra ord til handling*. Dette statlige programmet skulle bidra til styrking av skolesektorens evne til å utvikle skolene i tråd med målene i Kunnskapsløftet. Evalueringen av programmet viste at det hadde bidratt til lite endring i undervisningen, men det ble påpekt at en gjennomføringsperiode på 2–3 år var for kort til å skape endring.

2010–2013: *Ny GIV* var en svært sentralstyrt kompetansesatsing. Den ble godt mottatt blant elever, lærere og skoleledere, men evalueringene av tiltaket tyder på at det ikke fantes en felles forståelse av hvordan det skulle gjennomføres. En kunne i etterkant av tiltaket ikke se at det hadde særlig effekt på karakterer eller gjennomføring.

2011–2016: *FYR* var også en sentralstyrt kompetansesatsing, og den var omfattende: 3900 lærere og ledere fra hele landet fikk delta på tre dagers fullfinansiert kurs i Oslo. I tillegg ble det brukt betydelige ressurser på et nettverk av koordinatorene i alle fylker og på jevnlige møter og samlinger lokalt for alle involverte lærere og ledere. Det ble ikke gjennomført noen forskningsbasert evaluering av FYR, men sluttrapporten fra prosjektet (Udir, 2016) gir likevel grunnlag for å si at prosjektet har ført til endring i undervisningspraksisen for mange lærere. Det har også bidratt til økt samarbeid mellom fellesfaglærere og programfaglærere. Men det er stor forskjell mellom skoler. Noen har tatt arbeidet med yrkesretting og relevans inn i skolens faste praksis, mens andre ikke har brukt så mye tid på det etter skoleingen.

Departementet mener at evalueringene av de satsingene som er gjengitt over, viser tre hovedutfordringer med nasjonale kompetansetiltak:

- *Når tiltak planlegges og settes i gang på nasjonalt nivå, blir ikke tiltakene godt nok tilpasset lokale behov. Det skapes heller ikke tilstrekkelig forankring.*
- *Det tas ikke nok hensyn til at implementering er krevende og tar tid.*
- *Informasjon om tiltak må gjennom mange ledd før den når dem som skal gjennomføre tiltakene. (Meld. St. 21 (2016-2017), s. 89).*

Samtidig viser evalueringer fra disse tiltakene at skolesektoren nå er bedre i stand til å ta det ansvaret som ligger i desentralisert kompetanseutvikling, enn den var for ti år siden.

Stortingsmelding nr. 21 (2016–2017) lanserer derfor en ny desentralisert modell for kompetanseutvikling i skolen. Bruken av statlige midler skal nå dreies bort fra prosjekter på nasjonalt nivå og overføres til lokalt nivå. Tiltakene skal være skolebaserte.

I den nye modellen for kompetanseutvikling skal beslutningen om innhold i, og organisering av kompetansetiltak tas på lokalt nivå. Skolebasert eller kollektiv kompetanseutvikling, der flere lærere fra samme skole deltar, påvirker praksisen i større grad enn individuelle tiltak og korte kurs. Slike former for kompetanseutvikling bør planlegges lokalt for best mulig tilpasning til lokale behov. (Meld. St. 21 (2016-2017), s. 85).

Videre arbeid med FYR må nå foregå innenfor disse rammene. Som en hjelp til det skolebaserte arbeidet med relevans og yrkesretting har Matematikksenteret utviklet de nettbaserte kompetansepakkene dere nå er inne i.

Hva er skolebasert kompetanseutvikling?

Skolebasert kompetanseutvikling innebærer at skolen, med ledelsen og alle ansatte, deltar i en utviklingsprosess på egen arbeidsplass. Hensikten er å utvikle skolens samlede kunnskap, holdninger og ferdigheter når det gjelder læring, undervisning og samarbeid. (Udir, 2016, rammeverk UiU)

Det er altså ikke bare hver enkelt lærer som skal utvide sitt pedagogiske repertoar, men alle lærerne i hele eller deler av skolen som sammen skal lære. Målet er at skolen som organisasjon lærer, det vil si at «det setter seg i veggene», og at den nye praksisen videreføres selv om enkeltlærere slutter eller kommer til.

Skolen selv (rektor/ledelsen) har ansvar for å drive prosessen, men forventes å hente støtte fra eksterne kompetansemiljø, som universitet og høyskoler (Elstad & Helstad, 2014, s. 331).

Skolebasert kompetanseutvikling er testet ut i stor skala i den nasjonale satsingen Ungdomstrinn i utvikling (UiU) i perioden 2012–2017. Det er med bakgrunn i erfaringer fra UiU at myndighetene nå baserer sin nye kompetansemodell på denne arbeidsformen.

Forutsetninger for å lykkes med skolebasert kompetanseutvikling

- Kompetanseutviklingen må rettes mot felles mål knyttet til praksisen som skal endres.
- Rektor må kommunisere tydelige forventninger.
- Rektor/ledelsen må ha kompetanse til å lede utviklingsarbeid.
- Det må settes av nok tid til å utvikle et felles språk og til å «oversette» for hverandre hvordan den enkelte lærer oppfatter den konkrete situasjonen.
- Arbeidet må gjøres systematisk. Aksjonslæring og Lesson Study kan være aktuelle metoder.
- Innhent hjelp fra kompetansemiljøer. (Elstad & Helstad, 2014, s. 335)

Nyttig informasjon som utgangspunkt for planlegging av skolebasert kompetanseutvikling:

- Rammeverk for UiU <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/nasjonale-satsinger/ungdomstrinn-i-utvikling/Rammeverk-skolebasert-komputv-uttrinnet2012-2017/>
- Sluttrapport fra UiU <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/ungdomstrinn-i-utvikling---en-mulighetens-gavepakke-til-skole--og-utdanningssektoren/>

Referanser

Elstad, E., & Helstad, K. (2014). *Profesjonsutvikling i skolen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Meld.St. nr. 21. (2016-2017). *Lærelyst - tidlig innsats og kvalitet i skolen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.